

## KVALITATÍVNE CHARAKTERISTIKY MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV V ZAOSTALOM A ROZVINUTOM REGIÓNE

Soňa Čapková, Adriana Kluchová

---

*Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ekonomická Fakulta, Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja, e-mail: sona.capkova@umb.sk, adriana.kluchova2@studenti.umb.sk*

**Abstract:** Endogenous concept of regional development are currently being enforced in the regional policy of the state. This fact is reflected in the specific attention given to small and medium-sized enterprises. SMEs indicators at the national level can hide disparities at the regional level and be imperfect for designing regional development policies. The paper presents partial results of exploring small and medium-sized enterprises in regions at different levels of development. Based on questionnaire survey it examines and compares differences in qualitative characteristics of small and medium-sized enterprises in the backward and the developed regions of Slovakia at NUTS 3 level. The results of analysis indicate that they differ especially in the percentage of innovative components. Innovation in micro and small firms appear to be more affected by hampering factors than in medium firms.

**Key words:** innovations, small and medium-sized enterprises, backward and developed region, regional development, regional policy

### 1 ÚVOD

Regionálnemu rozvoju a malým a stredným podnikom (MSP) je v súčasnosti venovaná veľká pozornosť zo strany ekonómov a regionalistov mnohých štátov. Jedným z dôvodov sú pretrvávajúce dôsledky hospodárskej krízy z roku 2008, ktoré spôsobili zvýšenie rozdielov v úrovni rozvoja regiónov a následne aj v životnej úrovni obyvateľstva. Pri porovnaní MSP právnických osôb s rokom 2008 podľa jednotlivých veľkostných kategórií v roku 2015 v SR pôsobilo v roku 2015 o 83 085 viac mikropodnikov, ale o 9 507 menej malých podnikov a o 244 menej stredných podnikov (SBA, 2008, 2015). Na základe týchto dát Slovak Business Agency (2015) konštatovala v roku 2015 zaostávanie MSP v tvorbe pracovných miest oproti predkrízovému roku. Malým a stredným podnikom a regionálnemu rozvoju sa začali venovať rôzne teórie regionálneho rozvoja, keď sa v 70. rokoch a na začiatku 80. rokov 20. storočia v hospodárstve vyspelých krajín sveta prejavila kríza. Empirické

výskumy dokazujú, že v niektorých regiónoch (Južný Paríž, Rómske Alpy vo Francúzsku, Silicon Valley a Boston v USA, Murcia a Valencia v Španielsku, Tretie Taliansko či Bádensko–Württembersko v Nemecku a iné) sa uskutočňoval ekonomický rast a prekonávanie dôsledkov krízy rýchlejšie ako v niektorých iných priemyselných oblastiach. Spoločnou charakteristickou vlastnosťou týchto progresívnych regiónov bola prevaha MSP a zdravý podnikateľský duch. Od 50. rokov 20. storočia až do krízy fordizmu, základ modelov regionálneho rozvoja predstavovali kapitálové stimuly a veľké štátne projekty v centrách rastu (verejná infraštruktúra, tvorba pracovných miest z investícií ostatných regiónov). Práve v období prekonávania krízy, označovanej v odbornej literatúre aj ako kríza fordizmu, v ktorom významnú rolu zohrali aj MSP, začala sa MSP venovať zvýšená pozornosť (Hadjimichalis, 2011).

V súčasnosti MSP a inovácie sú považované za dôležitý faktor regionálneho rozvoja, čo môžeme pozorovať v špecifickej pozornosti, ktorá je MSP a problematike inovácií zo strany ústredných orgánov verejnej správy venovaná. S cieľom zlepšenia výsledkov inovačnej politiky v SR sa v inovačnej stratégii pre roky 2014 – 2020, mení organizačná štruktúra inštitúcií pre implementáciu regionálneho inovačného systému (RIS3). V regionálnom inovačnom systéme sa kladie veľký dôraz na spoluprácu regionálnych aktérov. Hrašková a Chodasová (2012) uvádzajú, že tie MSP, ktoré s nikým nespolupracujú, majú nízku produktivitu práce a zanedbateľné inovácie. Jedným zo spôsobov, ako obstať na trhu je v dlhodobom výhľade odlišovať sa od iných (Ďurechová, 2010). Košturiak a Chál (2008) považujú za úspešné MSP do budúcnosti tie, ktoré budú schopné včas sa prispôbovať novým paradigmatam podnikania.

## 2 TEORETICKÝ RÁMEC

Rozdiely v úrovni rozvoja regiónov sa prejavujú v rôznych štátoch a majú negatívny dopad na životnú úroveň obyvateľov. Korec a Polonyová (2011) regionálne rozdiely v SR považujú aj za následný efekt transformačného procesu po roku 1989, ktoré vyjadrujú nielen existenciu veľkých rozdielov medzi regiónmi, ale poukazujú aj na ich dôsledky v regiónoch. Téma regionálnych rozdielov a regionálneho rozvoja na Slovensku po roku 1989 sa venuje viac odborných štúdií (Sloboda, 2006; Tvrdoň a Kmecová, 2007; Gajdoš, 2008; Matlovič a Matlovičová, 2011; Bucher, 2014; Pirová, 2013; Rajčáková a Švecová, 2009, 2014; Michálek a Veselovská, 2014 a iní). Každý uskutočnil meranie úrovne rozvoja regiónov s použitím iných indikátorov.

Napríklad, Švecová a Rajčáková (2013), Bucher (2014) a iní skúmali rozdiely medzi regiónmi z pohľadu nezamestnanosti, Pirová (2013) a Korec et al. (2017) skúmali regionálne rozdiely v kontexte priamych zahraničných investícií, Gajdoš (2008) študoval regionálne rozdiely na základe 11 indikátorov sociálneho a ekonomického rozvoja regiónov, Michálek a Veselovska (2014) hodnotili vývoj regionálnych disparít z aspektu rizika chudoby a Sloboda (2006) sa venoval problematike, ktoré sociálno-ekonomické ukazovatele a v akej miere, indikujú regionálne rozdiely (hodnotil vzťah regionálneho HDP k celoštátnemu HDP, priemernú hrubú mesačnú

mzdu zamestnancov k celoštátnemu priemeru, novovzniknuté pracovné miesta, zamestnanosť a nezamestnanosť).

Pri národných alebo medzinárodných analýzach (napr. na úrovni EÚ alebo OECD) sú bežne používanými kritériami HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily, miera evidovanej nezamestnanosti, čisté peňažné príjmy domácností a miera rizika chudoby. Vzhľadom na jednoduchú dostupnosť dát sa veľmi často aplikujú tieto kritéria pri meraní úrovne rozvoja regiónov rôznej hierarchickej úrovne.

Stratégia regionálnej politiky k znižovaniu rozdielov medzi regiónmi v štáte závisí od prijatej koncepcie na národnej úrovni. V súčasnej regionálnej politike prevláda endogénna koncepcia regionálneho rozvoja, ktorá je ovplyvnená predovšetkým inštitucionálnymi teóriami regionálneho rozvoja (Blažek a Uhlíř, 2011; Lubelcová, 2012 a iní). Jej cieľom je podporiť aktivity miestnych regionálnych aktérov, tvorbu a šírenie znalostí v regióne, a tým znižovať rozdiely medzi regiónmi. Medzi významných vnútorných aktérov regiónov patria práve MSP. Význam MSP pre regionálny rozvoj vyplýva z vlastností, ktoré sú im všeobecne pripisované. Na niektoré z nich upozorňuje Strážovská (2012, s. 148):

- MSP sú v súčasnosti považované za najdôležitejší prvok národných ekonomík,
- majú nezastupiteľnú úlohu v dynamickom rozvoji krajín s vyspelým trhovým hospodárstvom,
- sú vysoko prispôsobivé požiadavkám trhu a osobitne dopytu,
- majú inovatívnu funkciu,
- uspokojujú aj tie najnáročnejšie požiadavky zákazníkov a spotrebiteľov,
- vytvárajú nové pracovné miesta, a tým významne ovplyvňujú stav zamestnanosti.

Na druhej strane Hribík (2010) medzi slabé stránky MSP radí problémy, akými sú napr. veľa úloh spadajúcich do kompetencií vedúcich pracovníkov, komplikovanejší prístup k cudziemu kapitálu, slabšia pozícia vo verejných súťažiach o verejné zákazky, problém s účasťou na podnikaní s potrebou veľkých investícií, ľahšie „spadnutie“ do platobnej neschopnosti, menšie možnosti zamestnávať špecializovaných odborníkov a vedcov, nižší stupeň technologického rozvoja, obmedzené prostriedky na propagáciu a reklamu a menej priaznivé pracovné podmienky. Existencia týchto slabých stránok má pochopiteľne vplyv na konkurencieschopnosť MSP.

Vo výskume uskutočnenom v roku 2006 Observatory of European SMEs (2007), MSP ako obmedzenia v podnikateľskej činnosti uviedli, okrem iných, problémy s kúpnu silou zákazníkov (46 %), problémy s administratívnymi predpismi (36 %), nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily (35 %), príliš drahú pracovnú silu (33 %), problémy s infraštruktúrou (23 %), obmedzený prístup k financiam (21 %), problémy so zavádzaním nových technológií (17 %), zavádzanie nových foriem manažmentu a organizácie práce (16 %) a ďalšie.

Vzhľadom na význam MSP v regiónoch a ich spomínané slabé stránky, ktoré sa v podnikateľskej činnosti MSP pravidelne prejavujú a opakujú, je v jednotlivých krajinách vytvorený systém verejnej podpory MSP s cieľom podporiť ich podnikateľskú činnosť v regiónoch.

Za dôležitý faktor zvyšovania úrovne rozvoja regiónov v súčasnosti sa považuje tvorba inovácií (Blažek, 2012; Ženka et al., 2014; Korec, 2014 a iní). Dôležitá rola v tvorbe inovácií v regiónoch je pripisovaná práve MSP. Deakens a Freel (2004) zosumarizovali výhody a nevýhody MSP pri tvorbe inovácií z rôznych oblastí podnikateľskej činnosti (Deakens a Freel, 2004 in Čapková, 2011). Poznatzky uvedených autorov sú ukázané v tab. 1.

**Tabuľka 1** Výhody a nevýhody MSP pri tvorbe inovácií

Výhody	Nevýhody
<b>Manažment</b> - nízka byrokracia, vyššia akceptácia rizika, podnikateľský manažment, rýchle rozhodovanie	- nedostatok formálnych manažérskych zručností
<b>Marketing</b> - blízkosť k trhom zabezpečuje rýchle reakcie na meniace sa požiadavky trhu, môžu dominovať na špecifických trhoch	- malý alebo žiadny vplyv na trhu, slabé vybavenie pre distribúciu a servis, geografická expanzia na trhu môže byť neprímerane nákladná
<b>Odbornosť pracovných síl</b> - značný rozsah prelinania funkcií	- nedostatok zodpovedajúco kvalifikovaných špecialistov (čo môže obmedzovať vzťahy s vonkajším prostredím), častá neschopnosť podporovať formálne, výskumné a vývojové aktivity
<b>Komunikácia</b> - efektívna a neformálna interná komunikácia uľahčuje rýchle interné riešenie problémov	- nedostatok zdrojov a času na tvorbu externých technologických prepojení
<b>Financie</b> - MSP sa často považujú za efektívnejšie v oblasti výskumu a vývoja (inovácie môžu byť menej nákladné)	- problematická dostupnosť externého financovania, relatívne vysoké náklady kapitálu, spoliehanie sa na krátkodobé úvery, neschopnosť rozložiť riziko
<b>Rast</b> - potenciál rastu prostredníctvom stratégií orientovaných na medzery na trhu alebo diferenciacných stratégií	- zložitá dostupnosť financií pre rast, podnikatelia často nie sú schopní zvládnuť rast
<b>Vládne programy</b> - programy podpory inovácií v MSP	- vysoké transakčné náklady spojené s využívaním programov, málo zdrojov na spoluprácu, nedostatok informácií
<b>Regulácia</b> - niektoré regulačné opatrenia sa menej prísne uplatňujú voči malým firmám	- relatívne jednotkové náklady na zabezpečenie dodržiavania predpisov sú v MSP väčšie, systém patentov je neprímerane zložitý a nákladný
<b>Spolupráca</b> - flexibilita a rýchle rozhodovanie zvyšuje atraktivnosť malých firiem ako partnerov	- asymetria v spolupráci s väčšími partnermi, malý alebo žiadny vplyv v dodávateľských reťazcoch
<b>Organizácia</b> - menej rutiny a zotrvačnosti	- viac neistoty a vyvolaných nákladov
<b>Ľudské zdroje</b> - plochá organizačná štruktúra a väčšia zodpovednosť	- vysoká fluktuácia pracovníkov, málo formálneho vzdelávania

Zdroj: Deakens a Freel, 2004 in Čapková, 2011

Inovačné zmeny v MSP sú zohľadňované aj pri určovaní samotnej výkonnosti MSP. Do popredia záujmu ekonómov i regionalistov sa dostáva tzv. „Model excelentnosti“ (EFQM) označovaný aj ako „Model výnimočnosti“. Model vytvorila európska organizácia European Foundatio for Quality Management v Bruseli. Ekonomická úspešnosť MSP sa meria na základe 9 nasledovných kritérií (Hutyra, 2007):

1. vedenie,
2. riadenie pracovníkov,
3. politika a stratégie,
4. partnerstvo a zdroje,
5. procesy,
6. výsledky smerom k pracovníkom,
7. výsledky smerom k zákazníkom,
8. výsledky smerom k spoločnosti a
9. kľúčové výsledky výkonnosti.

V Nemecku inovovali Model excelentnosti (EFQM) a navrhli model HaFlexSta pre MSP. Tento model predstavuje model remeselných podnikov do budúcnosti v Nemecku. Model excelentnosti bol obohatený o prvok flexibility, ktorá je charakteristická pre stabilitu MSP a udržanie jeho konkurencieschopnosti. Koordinátorom projektu je v Nemecku Ústav riadenia prevádzkových technológií (DHI), pričom práca na projekte bola zahájená už v roku 2012 (Kuiper, Baumann a Ritter, 2012).

Významný faktor k zvyšovaniu inovačnej činnosti MSP predstavuje ich spolupráca s miestnymi regionálnymi, ale aj mimo regionálnymi aktérmi. Regionálna inovačná politika SR na roky 2014 – 2020 vo veľkej miere podporuje spoluprácu a členstvo MSP v klastroch. Skokan (2005) rozlišuje štyri stupne vývoja regionálnej spolupráce: 1. klastre (vzájomne previazané firmy rovnakého alebo podobného odvetvia v malej geografickej oblasti), 2. regionálnu sieť inovácií (väčšia miera spolupráce medzi firmami, stimulovaná dôverou, normami a konvenciami), 3. regionálny systém inovácií (spolupráca firiem pri rozvoji znalostí a ich šírení v inovačných procesoch) a 4. učiaci sa región (väčšia miera organizovanej spolupráce medzi firmami, inštitúciami a verejnými orgánmi sociálnych a regionálnych štruktúr). Problémy a limity efektívneho rozvoja klastrov, vrátane pôsobenia MSP v nich, veľmi dobre hodnotia vo svojej práci Ženka et al. (2014).

Na rozvoj regiónu vplyvom klastrov pôsobí viacero faktorov, medzi ktoré Havíerníková a Janský (2012) radia predovšetkým vedecko-výskumnú základňu regiónu, podnikateľskú kultúru firiem, blízkosť trhov a ich veľkosť, úroveň dopravnej infraštruktúry, úroveň materiálovo technického zabezpečenia, dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily, dostupnosť a schopnosť financovania podnikateľských zámerov, surovinovú dostupnosť, dostupnosť a úroveň potenciálnych účastníkov klastra a dostupnosť zahraničných trhov. Klastre sú síce považované za prínos pre podporu rozvoja regiónov a konkurencieschopnosti firiem, ale z výsledkov výskumu Klímovej a Maděryčovej (2015) vyplýva, že nie všetky firmy pozitívne vnímajú potenciálnu spoluprácu v klastru. Za najväčšie prekážky v rozvoji klastrov považujú uvedené autorky nedôveru medzi manažérmi firiem a nezáujem spolupracovať, absenciu pod-

pory na regionálnej úrovni, nedostatok finančných prostriedkov a neucelené politické ukotvenie.

Veľmi prínosná pre MSP je spolupráca so zahraničnými partnermi, ktorá umožňuje tvorbu a šírenie nových znalostí a prienik na zahraničné trhy. Jednu z možností spolupráce so zahraničnými partnermi predstavuje cezhraničná spolupráca. Prihraničné vidiecke regióny sa často vyznačujú nižšou úrovňou rozvoja regiónov. Dobrým príkladom takéhoto priestoru je rozsiahle kontaktné územie, ktoré tvoria prihraničné regióny juhovýchodného Poľska, východného Slovenska, severovýchodného Maďarska a západnej Ukrajiny. Jednou z možností rozvoja MSP v týchto regiónoch je výraznejšia podpora cezhraničnej spolupráce nielen z regionálnej a národnej úrovne, ale aj z úrovne európskej regionálnej politiky. Snahou SR je samozrejme podporiť spoluprácu so svojimi susednými štátmi. Cezhraničnej spolupráci je venovaná priamo pozornosť v regionálnej politike SR a takisto veľký význam cezhraničnej spolupráci sa deklaruje aj na úrovni EÚ. Napríklad, základnou normou Rady Európy je Európsky rámcový dohovor o cezhraničnej spolupráci. Prakticky podľa všetkých zainteresovaných aktérov je uskutočňovanie inovácií v podnikateľskej činnosti MSP aj v týchto prihraničných regiónoch predpokladom k odlišeniu sa od ostatných a k nachádzaniu nových príležitostí na trhoch a v konečnom dôsledku k zvýšeniu konkurencieschopnosti regiónov. O príčinách menšej úspešnosti týchto aktivít v dotknutých regiónoch diskutujú už spomínané práce Čapková et al. (2011), Klímová a Maděryčová (2015), Ženka et al. (2014) a iné.

### 3 CIEĽ A METODIKA VÝSKUMU

Úroveň rozvoja slovenských regiónov na úrovni štatistických jednotiek NUTS 3 je rozdielna a za jeden z dôležitých faktorov spôsobujúcich tieto rozdiely sa pokladá podnikateľská činnosť MSP. Cieľom príspevku je identifikovať rozdiely vo vybraných kvalitatívnych charakteristikách MSP v zaostalom a rozvinutom regióne Slovenska na úrovni územno-správnych štatistických jednotiek NUTS 3 (8 samosprávnych krajov).

Pri meraní úrovne rozvoja regiónov sú k dispozícii rôzne metódy. Ich výber závisí od dostupnosti dát a obsahového zamerania skúmania. V analýzach, ktoré skúmajú úroveň rozvoja regiónu, najjednoduchšie kvantitatívne metódy predstavujú nepriame metódy založené na škálovacích technikách a bodových metódach (Michálek, 2012). Pri výbere reprezentanta zaostalého a rozvinutého regiónu NUTS 3 sme sa v našom prieskume rozhodli pre kritéria, ktoré sa vďaka ich dostupnosti a výpočtovej hodnote často používajú pri národných alebo medzinárodných analýzach (napr. v EÚ, prípadne v OECD). Medzi takéto kritériá patria HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily, miera evidovanej nezamestnanosti, čisté peňažné príjmy domácností a miera rizika chudoby.

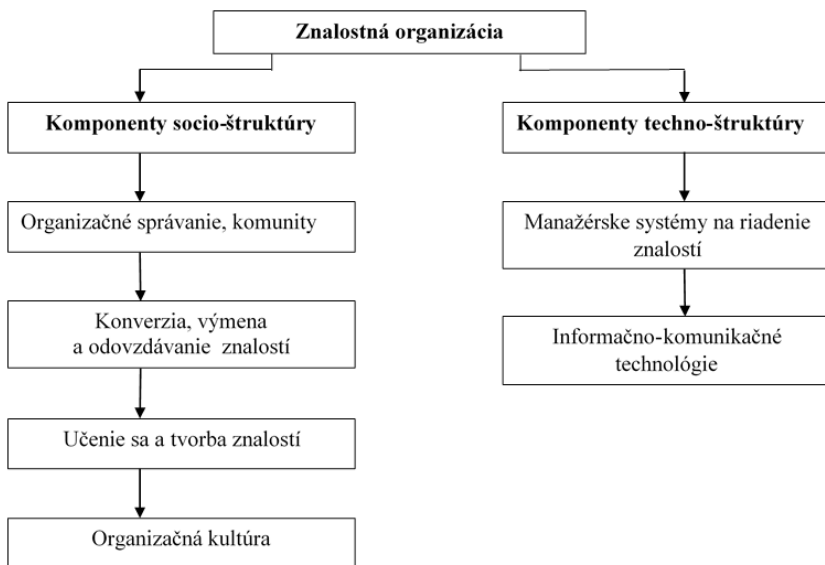
Sekundárne údaje sme získali z dostupných databáz Štatistického úradu SR. Pri meraní úrovne rozvoja regiónov sme použili štatistickú metódu poradia. Na základe výsledkov bol Prešovský kraj vybraný ako reprezentant zaostalých regiónov a Trnav-

ský kraj ako reprezentant rozvinutých regiónov. Pri výbere reprezentanta rozvinutých regiónov, sme nebrali do úvahy výsledky Bratislavského kraja, v ktorom sa nachádza hlavné mesto SR Bratislava, ktorá je nielen hlavným mestom štátu (jednotky NUTS 1) a centrálnym mestom na úrovni jednej územno-správnej jednotky NUTS 3, ale hlavne z toho dôvodu, že NUTS 3 Bratislavský kraj je územne vymedzený veľmi úzko. Bratislavský kraj je územne vlastne aglomerácia Bratislavy, prípadne funkčný mestský región Bratislavy, čo pri porovnávaní s ostatnými krajinami Slovenska prináša logicky očakávané veľké rozdiely. Pre analýzu kvalitatívnych charakteristík MSP vo vybraných regiónoch sme potrebné dáta získali dotazníkovým prieskumom.

Presadzovanie sa na trhoch je predpokladom rozvoja podniku, zvyšovania jeho produkcie a zisku. Kislíngrová (2008) za konkurenčnú firmu považuje firmu, u ktorej sa prejavuje schopnosť získať, udržať a zvyšovať podiel svojej produkcie na národných a medzinárodných trhoch. Cieľom strategického marketingu, ktorý je súčasťou strategického riadenia je udržanie a získanie nového zákazníka (Ivanová, 2012), preto sme skúmali, do akej miery sa tejto oblasti MSP venujú a aké metódy k tomu používajú. Bežné metódy predstavuje anketa, dotazník, kniha prianí a sťažností. V súčasnosti však vplyvom informačných technológií je možné cez internet osloviť bez osobného fyzického kontaktu omnoho väčší počet zákazníkov. Košturiak a Chál (2008) zákazníka považujú za rovnocenného partnera podnikania. V súčasnosti sa často stretávame s pojmom znalostná ekonomika (knowledge economy). Kokavcová (2011) považuje znalosti za jednu úroveň poznania smerujúceho k múdrosti a následne k inováciám. Pri formulovaní ďalších otázok sme vychádzali z prvkov znalostnej organizácie, ako sú uvedené v schéme 1. Znalostný management sa stáva najdôležitejším typom manažmentu ekonomickej praxe a teórie na celosvetovej úrovni (Novotný, 2011).

Zisťovali sme, koľko podnikov v zaostalom a rozvinutom regióne používa manažérske informačné systémy v riadení podniku, pri organizácii práce v podniku a venujú sa súčasne aj podpore vzdelávania manažérov a zamestnancov. Ďalšia časť prieskumu bola orientovaná na uskutočňovanie inovácií v MSP. Košturiak a Chál (2008) upozorňujú na neustále zmeny na trhoch a na stále meniace sa požiadavky zákazníkov, preto podľa uvedených autorov inovácie nestačí uskutočňovať len v oblasti produkcie, ale aj v rámci celých podnikateľských procesov, vrátane manažmentu a organizácie výroby. Z tohto dôvodu sme sa zaujímali o častosť zmien uskutočňovaných v podnikateľských činnostiach MSP. K inovačnej činnosti firmy prispieva aj spolupráca medzi rôznymi subjektami preto v tejto sme oblasti formulovali samostatnú otázku.

Analýzou dát získaných dotazníkovým prieskumom sme identifikovali rozdiely v kvalitatívnych charakteristikách MSP zaostávajúceho a rozvinutého regiónu.



**Schéma 1** Prvky znalostnej organizácie. Zdroj: Kokavcová, 2011

## 4 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Na základe merania úrovne rozvoja regiónov Prešovský kraj predstavoval reprezentanta zaostávajúcich a Trnavský kraj rozvinutých regiónov. Základný súbor tvorilo 4 673 domácich súkromných MSP z Trnavského a Prešovského kraja s počtom zamestnancov od 5 do 249 vrátane. Z tohoto počtu stredných podnikov s počtom 50 – 249 zamestnancov bolo 318 (6,81 % z celkového počtu), malých podnikov s počtom 10 – 49 zamestnancov 1 992 (42,63 %) a mikropodnikov s počtom zamestnancov 5 až 9 zamestnancov 2 363 (50,57 %). Výberový súbor tvorilo 8 % podnikov právnických osôb zo základného súboru, čo predstavovalo 374 podnikov. Z 374 MSP výberového súboru 26 podnikov predstavovali stredné podniky (6,95 %), 160 podnikov boli malé podniky (42,78 %) a 188 mikropodniky (50,26 %). Zastúpenie MSP v ich jednotlivých kategóriách je v rovnakom počte zastúpené z Trnavského a Prešovského kraja.

### Kvalitatívne charakteristiky MSP

Inovácie sú považované za významný faktor zvyšovania konkurencieschopnosti MSP a ich schopnosti presadzovať sa na národných a globálnych trhoch. K uskutočňovaniu inovácií v podniku prispieva trh s preferenciami na strane dopytu, preto by MSP mali získavať spätnú väzbu od zákazníkov z hľadiska spokojnosti ako aj prípadných pripomienok a návrhov.

Prieskum preukázal, že podnikatelia tejto problematike neprpisujú veľký význam. Tento postoj sa prejavuje v odpovediach MSP v oboch regionoch v prípade



mikropodnikov a malých podnikov. V Trnavskom kraji o 11,7 % viac mikropodnikov a o 15,4 % viac stredných podnikov ako v Prešovskom kraji nevenuje pozornosť reakciám a pripomienkam svojich zákazníkov. V prípade malých podnikov je situácia priaznivejšia v Trnavskom kraji, aj keď rozdiel nie je veľký. Najčastejšou používanou metódou získavania návrhov a spätnej väzby je, ako možno vidieť v priloženej tab. 2, cez vlastnú webovú stránku.

**Tabuľka 2** Metódy používané v MSP na získanie spätnej väzby a návrhov od zákazníkov (v %)

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Metódy/kraje						
Anketa	0,00	5,32	7,50	6,25	0,00	0,00
Dotazník	6,38	0,00	11,25	16,25	15,38	38,46
Kniha priani a sťažností	8,51	12,77	7,50	6,25	0,00	7,69
Cez internet na podnikovej webovej stránke	14,89	23,40	32,50	23,75	46,15	30,77
Nezískavam	70,22	58,51	41,25	47,50	38,47	23,08
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Vlastné spracovanie

Osobitnú úlohou v rozvoji podniku má vzdelávanie zamestnancov. Vzdelávanie je kľúčovým faktorom nielen pri riadiacich zamestnancoch, ale aj pri tých vo výrobnom procese, ktorí sa musia prispôbovať zmenám výrobného zamerania v podnikoch. Kým v minulosti sa za konkurenčnú výhodu podniku považovali hmotné zložky podniku, dnes na základe zavádzania moderných technológií, za zdroj bohatstva a konkurenčnej výhody podniku sa považujú vedomosti (Seková a Pešič, 2014, s. 134, Porter et al., 2003 a iní).

V mikropodnikoch sa vzdelávaniu manažérov venuje pomerne malá pozornosť (tab. 3), podstatne lepšia situácia je v malých podnikoch. V oboch týchto veľkostných kategóriách majú väčšie zastúpenie podniky v Trnavskom kraji. Na druhej strane, v Prešovskom kraji až o 30,8 % viac stredných podnikov podporuje vzdelávanie manažérov ako v Trnavskom kraji. Podobnú situáciu sme pozorovali aj pri podpore vzdelávania zamestnancov. Najčastejšie sa podpore vzdelávania zamestnancov nevenujú mikropodniky, pritom v Prešovskom kraji sa ich vyskytovalo o 7,5 % viac (tab. 4). Naopak, všetky stredné podniky z Prešovského kraja uviedli niektorú z foriem podpory vzdelávania zamestnancov.

**Tabuľka 3** Podniky podporujúce vzdelávanie manažérov

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Kraje						
% podnikov	27,66	24,47	61,25	52,5	53,85	84,62

Zdroj: Vlastné spracovanie

**Tabuľka 4** Spôsoby podpory vzdelávania zamestnancov (výber viac možností) (v %)

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Spôsob podpory/Kraje						
Pravidelné odborné školenia v podniku	52,13	29,79	58,75	67,50	53,85	76,92
Pravidelné odborné školenia a kurzy vo vzdelávacích inštitúciách	30,85	36,17	42,50	42,5	69,23	61,54
Podpora pri zvyšovaní vzdelania	14,89	19,15	18,75	16,25	7,69	38,46
Podpora zdokonaľovania sa v cudzích jazykoch	9,57	0,00	10,00	3,75	7,69	7,69
Nepodporujeme	23,4	30,85	8,75	6,25	7,69	0,00

Zdroj: Vlastné spracovanie

Počítače a počítačové softvéry sú neodmysliteľnou súčasťou, ktorá dokáže podnikanie značne zjednodušiť a zefektívniť. Od podnikateľa závisí, na akú činnosť bude využívať počítač. Najčastejšie sa využíva v riadení skladového hospodárstva, v účtovníctve alebo pri spracovaní pokladničných operácií. Počítačové softvéry sa stále viac uplatňujú aj v riadení podniku.

Zisťujeme, že s veľkostnou kategóriou MSP rastie aj používanie manažérskych programov (tab. 5). Určite zaujímavým zistením je skutočnosť, že v prípade stredných podnikov sú hodnoty v oboch krajoch rovnaké (rovnaké 61,54 %). Rozdiel medzi Trnavským a Prešovským krajom pozorujeme v prípade mikropodnikov a malých podnikov. V oboch prípadoch vo väčšej miere používajú manažérske programy podnikateľa v Trnavskom kraji. Z tejto skutočnosti sa nedajú robiť nejaké všeobecné závery, ale skutočnosť, že v rozvinutom regióne využíva manažérsky informačný systém viac firiem je určite zaujímavá. Používanie manažérskeho programu súvisí aj so vzdelávaním manažérov, ktoré sa vo väčšej miere podporuje v prípade mikropodnikov a malých podnikov v Trnavskom kraji (tab. 3).

**Tabuľka 5** Počítačové softvéry používané v podnikateľskej činnosti (výber viac možností) (v %)

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Počítačové softvéry/Kraje						
Manažérsky informačný systém podniku	17,02	13,83	36,25	25,00	61,54	61,54
Pre skladové hospodárstvo	42,55	39,36	45,00	38,75	38,46	38,46
Pre personalistiku	45,74	43,62	42,5	42,50	38,46	38,46
Pre vedenie účtovníctva	68,09	67,02	52,5	71,25	38,46	38,46
Pokladničný software	19,15	38,30	28,75	26,25	38,46	30,77
Nepoužívame	0,00	6,38	1,25	0,00	0,00	0,00

Zdroj: Vlastné spracovanie

Už skôr sme uvádzali, že predpokladom získavania znalostí a inovácií v podnikateľskej činnosti MSP, a následne zlepšenie ich konkurencieschopnosti, je ich

spolupráca s inými domácimi a zahraničnými výrobnými a nevýrobnými subjektami. V priloženej tab. 6 sú ukázané výsledky nášho zisťovania spolupráce firiem s kvalitatívne odlišnými partnermi.

**Tabuľka 6** Formy spolupráce MSP s inými subjektami v podnikateľskej činnosti (výber viac možností) (v %)

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Forma spolupráce/Kraje						
Členstvo v klastrí	0,00	5,32	6,25	12,5	23,08	7,69
S VŠ/Univerzitou	6,38	3,19	6,25	2,5	15,38	38,46
S verejnou správou - verejnú zákazky	3,19	6,38	17,5	16,25	15,38	30,77
Cezhraničná spolupráca	38,3	3,19	22,5	15,00	7,69	15,38
So zahraničným partnerom mimo cezhraničnej spolupráce	15,96	7,45	27,5	23,75	7,69	23,08
Úzka naviazanosť na veľký podnik	15,96	25,53	21,25	22,5	23,08	30,77
S inými MSP	27,66	25,53	18,75	7,50	46,15	23,08
Nespolupracujeme	36,17	34,04	18,75	31,25	15,38	15,38

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ako ukazuje tab. 6 očakávaným zistením bolo, že najnižšiu mieru spolupráce uvádzajú mikropodniky, pričom rozdiely v kategórii mikropodnikov, ktoré nespolupracujú s inými subjektami sú medzi obidvoma regiónmi minimálne (36,17 % v TK vs. 34,04 % v PK). Pritom v Prešovskom kraji, v druhej veľkostnej kategórii, až o 12,5 % viac malých podnikov neuvádza žiadnu formu spolupráce. V Prešovskom kraji sa prejavila početnejšia naviazanosť MSP všetkých troch veľkostných kategórií na veľké podniky, hoci pri kategórii malé podniky je tento rozdiel minimálny (21,25 % v TK vs. 22,5 % v PK). Naproti tomu mikropodniky a malé podniky z Trnavského kraja najčastejšie uviedli spoluprácu so zahraničným partnerom či už formou cezhraničnej spolupráce alebo mimo nej. Povšimnutia hodný je fakt, že stredné podniky v Trnavskom kraji majú v podstatne väčšej miere členstvo v klastrí, ako stredné podniky v Prešovskom kraji (23,08 % vs. 7,69 %) (tab. 6). Znovu môžeme konštatovať, že žiadne veľké závery sa z tohto zistenia síce robiť nedajú, ale takýto výrazný rozdiel poukazuje na efektívnejšie fungovanie klastrov v rozvinutom regióne. V Prešovskom kraji menší počet mikropodnikov a malých podnikov spolupracuje s univerzitami. V oblasti cezhraničnej spolupráce existuje podpora MSP, potrebné je zvýšiť informovanosť MSP.

K presadzovaniu sa na trhoch a k zvyšovaniu konkurencieschopnosti MSP prispieva schopnosť podniku flexibilne reagovať na zmeny na domácich a zahraničných trhoch a na zmeny v ekonomike štátu, vrátane štrukturálnych zmien. Pripomínáme, že uskutočňovanie zmien v podnikateľskej činnosti je zároveň súčasťou inovácií v MSP. Priložená tab. 7 ukazuje, že aj v tomto fenoméne podnikania sú medzi hodnotenými kraji pomerne výrazné rozdiely.

**Tabuľka 7** Početnosť zmien uskutočnených v podnikateľskej činnosti počas troch rokov

Veľkosť podnikov	Mikropodniky		Malé podniky		Stredné podniky	
	TK	PK	TK	PK	TK	PK
Počet zmien/Kraj						
1-krát	21,28	20,21	31,25	18,75	7,69	15,38
2-krát	3,19	12,77	12,50	15,00	23,08	23,08
3-krát a viac	10,64	0,00	10,00	11,25	30,77	23,08
Nemeníme	64,89	67,02	46,25	55,00	38,46	38,46
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výsledky uvedené v tab. 7 nepriamo upozorňujú na nízke inovačné aktivity v MSP a na druhej strane na vysoký podiel podnikov, ktoré neuskutočnili žiadnu zmenu v počas troch rokov. Stredné podniky v oboch krajoch v rovnakom počte (38,46 %) neuskutočnili žiadnu zmenu. V mikropodnikoch a malých podnikoch žiadne zmeny neuskutočnili vo väčšej miere v Prešovskom kraji, z čoho logicky vyplýva, že v Trnavskom kraji v mikropodnikoch a stredných podnikoch častejšie uskutočňujú zmeny ako v Prešovskom kraji. Pri mikropodnikoch je tento rozdiel nepatrný (35,11 % podnikov uskutočňujúcich zmeny v TK vs. 32,98 % v PK). V tab. 7 môžeme vidieť aj očakávané zistenie, ktorým je pomerne výrazne klesanie podielu podnikov, ktoré neuskutočňujú zmeny od mikropodnikov s najvyšším podielom, cez malé podniky až k stredným podnikom s najnižším podielom bez zmien.

Na základe analýzy výsledkov môžeme povedať, že v kvalitatívnych charakteristikách MSP sa v zaostávajúcom regióne vyskytuje menšie percentuálne zastúpenie inovatívnych prvkov, čo sa prejavilo aj v menšej miere uskutočňovania zmien v podnikateľskej činnosti.

Nízku inovačnú aktivitu MSP v SR uvádza v správe už v roku 2012 OECD a zlé výsledky v oblasti inovácií spôsobili, že Slovensko obsadilo až 71. priečku zo 144 krajín v hodnotení globálnej konkurencieschopnosti, ktorú zverejňuje Svetové ekonomické fórum (WEF). Tieto hodnotenia sa uskutočnili na národnej úrovni.

Problematike kvalitatívnych charakteristík MSP na regionálnej úrovni (NUTS 3) sa zatiaľ nevenovala v rámci Svetového ekonomického fóra veľká pozornosť. MSP sú všeobecne považované za dôležitý faktor regionálneho rozvoja ako v národnej, tak aj v nadnárodnej mierke a rozdiely v sociálno-ekonomickej úrovni rozvoja jednotlivých regiónov štátu sú v EÚ. Takisto je zrejmé, že regionálne disparity sú stále aktuálnou agendou regionálnych politík na všetkých úrovniach od lokálnej až po národnú, resp. európsku. Z uvedených dôvodov považujeme za potrebné zaoberať sa rozdielmi v podnikateľskej činnosti MSP na regionálnej úrovni práve regiónov NUTS 3, ktoré sú už takmer 18 rokov samosprávnymi územnými celkami, a ktoré počas týchto 18 rokov výrazne posilnili svoju integritu (politickú, ekonomickú, kultúrnu, environmentálnu i plánovaco-strategickú). Pretrvávajúce nízke inovácie v činnosti MSP sú dôvodom k poskytovaniu verejnej podpory MSP, ale pre zvýšenie efektívnosti tejto podpory, by sa mali výraznejšie zohľadniť rozdiely v kvalita-

tívnych charakteristikách MSP v zaostávajúcich a rozvinutých regiónoch a v úrovni sociálno-ekonomického rozvoja jednotlivých regiónov.

## 5 ZÁVER

Pri skúmaní rozdielov v kvalitatívnych charakteristikách MSP v Trnavskom a Prešovskom kraji zisťujeme, že v kvalitatívnych charakteristikách MSP sa v zaostávajúcom regióne vyskytuje menší percentuálny počet inovatívnych prvkov. Výsledky sú rozdielne v závislosti od veľkostnej kategórie MSP. V stredných podnikoch sa neprejavili väčšie rozdiely. Výraznejšie rozdiely sme pozorovali na úrovni mikropodnikov a malých podnikov.

Malé podniky v Prešovskom kraji sa vo väčšej miere (rozdiel je 6,25 %) nezaoberajú získavaním spätnej väzby od zákazníkov a v menšej miere (8,75 %) podporujú vzdelávanie manažérov. So vzdelávaním manažérov súvisí aj používanie moderných manažérskych programov v riadiacej činnosti podniku. V Prešovskom kraji, t. j. v zaostávajúcom regióne, až o 11,25 % menej firiem používa v malých podnikoch manažérsky program v podnikateľskej činnosti. Vo väčšej miere podporujú v malých podnikoch v Prešovskom kraji, t. j. v zaostávajúcom regióne, vzdelávanie zamestnancov, predovšetkým formou odborných školení a kurzov v podniku (rozdiel je však len 2,5 %). Pre tvorbu inovácií v MSP je dôležitá ich spolupráca s inými subjektami. Z výsledkov vyplynula nižšia spolupráca malých podnikov v Prešovskom kraji s univerzitami a inými MSP a vyššia naviazanosť na veľké firmy.

Veľmi podobné výsledky ako v prípade malých podnikov sme pozorovali pri mikropodnikoch, ale v niektorých charakteristikách sa prejavili určité rozdiely v porovnaní s malými podnikmi. Mikropodniky v oboch krajoch sa vo veľkej miere nezaoberajú získavaním spätnej väzby od zákazníkov. V Trnavskom kraji to predstavuje o 11,71 % viac (pri malých podnikoch výsledok bol opačný) a opačnú situáciu ako v prípade malých podnikov sme tiež pozorovali v prípade podpory vzdelávania zamestnancov, ktoré je vo väčšej miere (o 7,45 %) podporované v rozvinutom regióne v Trnavskom kraji. Aj keď mikropodniky v Trnavskom kraji uvádzajú na jednej strane celkovo o 2,13 % viac nespolupracovanie v podnikateľskej činnosti, oproti Prešovskému kraju, na druhej strane vo väčšej miere spolupracujú s univerzitami, zahraničným partnerom a inými MSP. V Trnavskom kraji sa prekvapujúco v menšej miere sa prejavila naviazanosť mikropodnikov na veľké firmy.

Podporovanie vzdelávania manažérov, zamestnancov, používanie manažérskych programov v riadiacej činnosti podniku a spolupráca s inými inštitúciami vytvárajú predpoklad pre tvorbu inovácií v podnikateľskej činnosti MSP. Výsledky získané v týchto kvalitatívnych charakteristikách MSP, sa prejavili aj v častosti uskutočňovania zmien v priebehu 3 rokov. Kým stredné podniky v rovnakej miere uvádzajú neuskutočňovanie zmien v oboch sledovaných krajoch, v ďalších dvoch veľkostných kategóriách vo väčšej miere neuskutočnili podľa očakávania žiadne zmeny v MSP v Prešovskom kraji.

Získavanie znalostí a realizovanie inovácií v podnikateľskej činnosti MSP je predpokladom k odlišeniu sa od ostatných a k nachádzaniu nových príležitostí na trhoch a v konečnom dôsledku k zvyšovaniu konkurencieschopnosti MSP a aj regiónov.

## Literatúra

- BLAŽEK, J. 2012. Regionální inovační systémy a globální produkční sítě – dvojí optika na zdroje konkurenceschopnosti v současném světě? *Geografie*, 117, 2, 109-233.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2011. *Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, implikace*. Praha: Karolinum.
- BUCHER, S. 2014. Regionálne disparity na Slovensku vo svetle socioekonomických ukazovateľov. In *XVII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, Hustopeče 18. – 20. 6. 2014*, 95-105.
- ČAPKOVÁ, S. a kol. 2011. *Regionálny rozvoj a inovácie*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta v Banskej Bystrici.
- ĎURECHOVÁ, M. 2010. Vplyv inovácií na konkurencieschopnosť malých podnikov. *Forum Statisticum Slovaca*, 6, 29-36.
- GAJDOŠ, P. 2008. Current State and Development of Regional Disparities in Slovakia (with Emphasis on Under developed Regions). In Gajdoš, P. (ed.), *Regional Disparities in Central Europe*, Sociologický ústav SAV, Bratislava, s. 98-115.
- HADJIMICHALIS, C. 2011. SMEs, entrepreneurship and local/regional development. In *Handbook of Local and Regional Development*. New York: Routledge, 381-393.
- HAVIERNIKOVÁ, K., JANSKÝ, B. 2012. Teoretické východiská klastrov. *Sociálno-ekonomická revue*, 2, 33-42.
- HRAŠKOVÁ, D., CHODASOVÁ, Z. 2012. Prečo podniky na Slovensku neinvestujú do inovácií? *Forum statisticum Slovaca*, 6, 16-21.
- HRIBIK, J. 2010. Vývoj malého a stredného podnikání v České republice a Evropské Unii. In *National and Regionaleconomics viii, herlany 13. – 15. október*, 363-371.
- HUTYRA, M. 2007. *Management jakosti*. Ostrava: VŠB – TU v Ostravě.
- IVANOVÁ, E. 2012. Význam strategického marketingu pri zvyšovaní konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov. *Sociálno-ekonomická revue*, 1, 12-18.
- KISLINGEROVÁ, E. a kol. 2008. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. Praha: C. H. Beck.
- KLÍMOVÁ, V., MADĚRYČOVÁ, L. 2015. Aktivita klastrů v České republice. In *XVIII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách, Hustopeče 17. – 19. 6. 2015*, 211-217.
- KOKAVCOVÁ, D. 2011. *Nová paradigma znalostného manažmentu*. Banská Bystrica: Iura Edition.
- KOREC, P. 2014. Lagging regions of Slovakia in the context of their competitiveness. *Rozvoj regionalny i politika regionalna*, 25, 113-133.
- KOREC, P., POLONYOVÁ, E. 2011. Zaostávajúce regióny Slovenska – pokus o identifikáciu a poukázanie na príčiny. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 55, 2, 165-190.
- KOREC, P., GREGOROVÁ, B., BARAN, V. 2017. Niekoľko poznámok k hodnoteniu a interpretácii heterogenity regionálnej štruktúry Banskobystrického samosprávneho kraja. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 61, 1, 113-144.
- KOŠTURIÁK, J., CHÁL, J. 2008. *Inovace. Vaše konkurenční výhoda*. Brno: Computer Press.
- KUIPER, K., BAUMANN, A., RITTER, A. 2012. Innovative Arbeitsgestaltung in kleinen und mittleren Unternehmen. In Bullinger, A. C. et al. (eds.), *Balance, Flexibel, stabil, innovativ Arbeit im 21. Jahrhundert*, 107-117. [online] [cit. 2015-05-12]. Dostupné na: <[http://www.balanceonline.info/system/files/private/BALANCE\\_Konferenzband.pdf#page=108](http://www.balanceonline.info/system/files/private/BALANCE_Konferenzband.pdf#page=108)>
- LUBELCOVÁ, G. 2012. Sociálna ekonomika: koncepty, príležitosti, riziká. *Sociológia*, 44, 1, 83-108.

- MATLOVIČ, R., MATLOVIČOVÁ, K. 2011. Regionálne disparity a ich riešenie na Slovensku v rozličných kontextoch. *Prírodné vedy, Folia Geographica*, 18, LIII, Prešov, 8-88.
- MICHÁLEK, A. 2012. Vybrané metódy merania regionálnych disparít. *Geografický časopis*, 64, 3, 237-252.
- MICHÁLEK, A., VESELOVSKÁ, Z. 2014. Vývoj regionálnych disparít z aspektu rizika chudoby na Slovensku po roku 2001. *Geographica Slovaca*, 28, 153-172.
- NOVOTNÝ, J., MIKULECKÝ, P. 2011. Znalostní management a jeho uplatnění v menších podnikách. *Scientific papers, Series, D*, 20, 102-113.
- OBSERVATORY OF EUROPEAN SMES, 2007. *Analytic report Observatory of European SMEs*. [online] [cit. 2018-04-12]. Dostupné na: <[http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl196\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl196_en.pdf)>
- PÍROVÁ, B. 2013. Regionálne disparity v kontexte prílevu priamych zahraničných investícií na území Slovenska v rokoch 2003 – 2010. *Geografická revue*, 9, 1, 51-111.
- PORTER, M. E., KETELS, C. H. M. 2003. UK Competitiveness: moving to the next stage. *DTI Economics Paper no. 3, May 2003*.
- RAJČÁKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, A. 2009. Regionálne disparity na Slovensku. *Geographia Cassoviensis*, III, 2, 142-149.
- RAJČÁKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, A. 2014. Regionálne disparity na Slovensku v kontexte kohéznej politiky EÚ v období rokov 2007-2013. *Geographica Slovaca*, 28, 101-126.
- SEKOVÁ, M., PEŠIČ, T. 2014. Faktory rozvoja intelektuálneho kapitálu podniku. *Ekonomika a spoločnosť*, 15, 2, 134-143.
- SKOKAN, K. 2005. Systémy inovácií v regionálnom rozvoji. *MPRA*, 1-12. [online][cit. 2005-05-10]. Dostupné na: <<http://mpra.ub.uni-muenchen.de/12374/>>
- SLOBODA, D. 2006. *Slovensko a regionálne rozdiely*. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika. [online] [cit. 2015-05-10]. Dostupné na: <[http://www.konzervativizmus.sk/upload/pdf/Slovensko\\_a\\_regionalne\\_rozdiely.pdf](http://www.konzervativizmus.sk/upload/pdf/Slovensko_a_regionalne_rozdiely.pdf)>
- STRÁŽOVSKÁ, H. 2012. Malé a stredné podniky v ekonomike Slovenska. In *Výzvy a perspektívy cestovného ruchu v Slovenskej republike*. Bratislava: EU v Bratislave, Obchodná fakulta, 147-148.
- ŠVECOVÁ, A., RAJČÁKOVÁ, E. 2013. Vývoj nezamestnanosti na Slovensku v kontexte regionálnych disparít v rokoch 2001 – 2011. *Geographia Cassoviensis*, VII, 1, 147-155.
- ŽENKA, J., NOVOTNÝ, J., CSANK, P. 2014. Regional Competitiveness in Central European Countries: in Search of Useful Conceptual Framework. *European Planning Studies*, 22, 1, s. 164-183.

## **Qualitative characteristics of small and medium sized enterprises in less developed and developed regions**

### **Summary**

Micro, small and medium-sized enterprises are considered to be one of the essential driving forces in regional economies. The situation of SMEs in different regions is related to the manner in which entrepreneurs perform their function. From this perspective, not only the quantitative but also the qualitative characteristics of SMEs are important factors in regional development.

There is a smaller number of micro-enterprises that do not support training of managers, employees and use managerial programs in higher number of cases in the Trnava Region, compared to the Prešov Region. They cooperate more with universities and foreign partners. An analogous situation is in the case of small enterprises. In addition, the difference among micro-enterprises in the support of employee training is more favourable in developed region. However, small enterprises from Prešov Region support the training of employees in more cases than in the Trnava Region. The spectrum of forms and the degree of cooperation with other entities is also more developed. While micro-enterprises and small enterprises in the

Trnava Region most often cooperate with foreign partners, micro-enterprises and small enterprises in the Prešov Region are in a higher number of cases connected to large companies.

When examining differences in qualitative characteristics of SMEs with innovative elements, we find out that there were no significant differences within the medium-sized enterprises in both regions. The bigger differences are in micro and small enterprises.

Challenges to innovation affect firms in different ways depending on their size and region. Understanding the factors that hamper innovation and how these differ for different regions provides an important information to policies fostering innovation.